

HAIG ZSOLT: INFORMÁCIÓS MŰVELETEK A KIBERTÉRBEN

Dialog Campus Kiadó, Budapest, 2018, 343 oldal

BEREK LÁSZLÓ¹, KOLLÁR CSABA²

ABSZTRAKT

Az információbiztonság témájában és a kapcsolódó területeken viszonylag gazdagnak mondható a hazai, magyar nyelvű szakkönyvkiálat. E könyvek közül szakmai igényességével és a terület fejlődését elősegítő értékes gondolataival emelkednek ki a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar oktatójának, Haig Zsolt professzornak a könyvei. Most a legújabb, 2018-ban megjelent „Információs műveletek a kibertérben” című monográfiáját mutatjuk be.

Kulcsszavak: információbiztonság, információs műveletek, kibertér, infokommunikáció

ABSTRACT

In the field of information security and related areas, the Hungarian, Hungarian-language literature supply is relatively rich. The books of Professor Zsolt Haig, Professor of the National University of Public Service, Faculty of Military Sciences and Officer Training, are emerging from these books with their professional skills and valuable ideas to promote the development of the area. Now we are presenting his latest monograph, title: Information Operations in Cyberspace, published in 2018.

Keywords: information security, information operations, cyberspace, infocommunications

A SZERZŐ SZAKMAI ÉLETÚTJA

Prof. Dr. Haig Zsolt ezredes 1961-ben született Salgótarjánban. Felsőfokú tanulmányait a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola Rádióelektronikai szakán és a Zrínyi Miklós Katonai

¹ berek.laszlo@lib.uni-obuda.hu | ORCID: 0000-0002-4126-1528 | könyvtárigazgató, Óbudai Egyetem

² kollar.csaba@phd.uni-obuda.hu | ORCID: 0000-0002-0981-2385 | doktorandusz, Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola

Akadémián végezte. Végzettségei szerint rádióelektronikai tiszt, híradástechnikai üzem-mérnök (1983), illetve harcászati-hadműveleti képzésű rádióelektronikai tiszt (1989). 1996-ban egyetemi doktori fokozatot (dr.univ.), 1998-ban pedig tudományos doktori (PhD) fokozatot szerzett hadtudomány területen. 2009-ben habilitált katonai műszaki tudományokból.

Pályafutása 1983-tól a Magyar Honvédséghez és elődszervezetéhez, valamint a katonai – elsősorban – műszaki tudományok egyetemi szintű oktatásához kötődik. Tudását többek között a Rádióelektronikai Tanszék, az Elektronikai Harc Tanszék, az Elektronikai Hadviselés Tanszék, az Információs Rendszerszervező Tanszék, az Informatikai Tanszék, az Információs Műveletek és Elektronikai Hadviselés Tanszék, illetve az Informatikai és Elektronikai Hadviselés Tanszék főállású oktatójaként, 2010-től egyetemi tanáráként osztotta meg a hallgatókkal.

1998-tól lát el vezetői feladatokat, melynek fontosabb állomásai az Elektronikus Hadviselés Tanszék (tanszékvezető helyettes, majd mb. tanszékvezető), az Információs Rendszerszervező Tanszék (mb. tanszékvezető helyettes), a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Kar (tudományos és nemzetközi kapcsolatok dékánhelyettes), a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola (iskolavezető). 2013-tól a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Védelmi vezetéstechnikai rendszertervező mesterszak felelőse.

Ösztöndíjai közül említést érdemel a Széchenyi István Ösztöndíj, valamint az MTA Bolyai János Kutatói Ösztöndíj. Több mint tizenöt kitüntetést, illetve szakmai díjat kapott, többek között az Árvízvédelemért Szolgálati Jelet, a Bolyai Gyűrűt, Dísztört a korszerű műszaki tisztképzésért és a honvéd hagyományápolásért, Babérkoszorúval Ékesített Szolgálati Érdemjelet, a Szolgálati Érdemjel Arany fokozatát, a ZMNE Kiváló Oktatója díjat, a Tiszti Szolgálati Jel I., II., illetve III. fokozatát.

Számos szakmai-tudományos szervezet tagja, egyebek mellett Felderítők Társasága, NKE Egyetemi Képzésfejlesztési Tanács, Egyetemi Tudományos Tanács, Doktori Tanács, Katonai Műszaki Doktori Iskola Tanács, Magyar Hadtudományi Társaság, Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület. Több folyóirat szerkesztőbizottságában tevékenykedik, úgymint a Hadtudomány folyóirat szerkesztőségi tagja, a Hadmérnök online folyóirat alapító és szerkesztőbizottsági tagja, valamint rovatvezetője, a Bolyai Szemle szerkesztőbizottságának az elnökhelyettese. A Magyar Hadtudományi Társaság regisztrált és bejegyzett szakértője az információs műveletek, vezetési hadviselés, elektronikai hadviselés területeken.

A SZERZŐ PUBLIKÁCIÓS TEVÉKENYSÉGE

A Magyar Tudományos Művek Tára aktuális állapota szerint Prof. Dr. Haig Zsoltnak összesen 116 közleménye van, melyekre 622 független, illetve 690 függő hivatkozás történt, Hirsch indexe 15. Szakmai-tudományos publikációi 47-szer jelentek meg lektorált folyóiratban, melyből 5 nemzetközi, 42 hazai kiadású. A szerző szerzőtársaival közösen 7, önállóan 1 könyvet jegyez, ez utóbbiról később még részletesebben szólnunk. Nevéhez köthető 19 könyvrészlet, 8 konferenciaközlemény, 9 felsőoktatási tankönyv, illetve 4 további oktatási mű, valamint 20 további tudományos mű.

A KÖTET BEMUTATÁSA

Haig Zsolt *Információs műveletek a kibertérben* című monográfiája a Dialog Campus Kiadó gondozásában 2018-ban jelent meg, s a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett Ludovika Kiemelt Kutatóműhely keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült. A könyv lektora Ványa László nyugalmazott egyetemi tanár, ezredes, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Üzemeltető Intézetének korábbi intézetigazgatója.

A monográfia négy nagy fejezetben, összesen 343 oldalon ad átfogó ismereteket az információs és kommunikációs technikák és technológiák fejlődéséről, a jelenleg használatos hálózatos infokommunikációs technológiákról, az információs műveletekről, a kibertérben megvalósuló információs művelési képességekről.

A szerző a könyv 15. és 16. oldalán adja meg a szakmaterület legújabb megközelítései alapján a fontosabb szakkifejezéseket. A 17. oldalon kezdődő első fejezet címe: A távirótól az internetig: rövid történeti áttekintés. A távközlés hőskorának, s azon belül elsőként a vezetékes távközlés kialakulásának bemutatása kellően részletes, s örömdetes, hogy a technikatörténeti áttekintés szöveges részei mellett a szerző igényes képanyaggal is illusztrálja mondanivalóját. Hasonló mondható el a vezeték nélküli távközlés kezdetének a bemutatásáról is, melyet szerző a következő gondolattal zár: „*Mindezek a technológiai vívmányok voltak az alapjai annak a mai korban használatos infokommunikációs technológiának, amely az információ kezelésének teljesen újszerű, minden korábbinál hatékonyabb lehetőségeit teremti meg*”. A téma polgári megközelítése mellett a szerző törekedett a téma katonai technikatörténeti vonatkozásait is bemutatni „A rádió megjelenése a katonai vezetésben” című alfejezetben, majd ezt követően az „Elektronikai technológiák fejlődése a második világháborúban” című alfejezetben. Külön alfejezet taglalja a földi mobiltávközlés fejlődését, valamint a műholdas rendszerek kialakulását és fejlődését. Az első fejezetet a számítógépek, illetve a számítógép-hálózatok fejlődésével foglalkozó alfejezetek zárják. Ez az első, közel hatvan oldalas fejezet önmagában is alkalmas arra, hogy akár a polgári, akár a katonai oktatásban megalapozza a technikatörténeti fejlődést, illetve rámutasson a technikai és technológiai fejlesztések és találmányok kontinuitásának fontosságára.

Jelenkorunk hálózati infokommunikációs technológiáival a második fejezet foglalkozik. A szerző külön alfejezetben mutat rá a big data problémájára. Hivatkozott szekunder kutatási eredményei frissek, relevánsak. Ugyancsak külön alfejezetben értekezik az infokommunikációs technológiák konvergenciájáról, rámutatva, hogy a különböző információk formájtól függetlenül továbbíthatók ugyan azon a kommunikációs csatornán.

A „Feltörekvő infokommunikációs technológiák” címet viselő 2.1.3. alfejezet már a jövőbe vezet el az olvasót, s többek között az 5G hálózat, a mesterséges intelligencia, az IoT tömeges elterjedését vetíti előre.

A civil és katonai hálózat-alapú infokommunikációs technológiákról a szerző a 2.2. fejezetben ír, s ennek részeként a felhő alapú számítástechnikáról, ezek fajtáiról, katonai alkalmazási lehetőségeiről, az IoT-ről, annak kommunikációs megoldásairól és katonai felhasználási lehetőségeiről, a szenzorhálózatokról, a katonai szenzorokról és szenzorhálózatokról, ezek biztonsági kérdéseiről, a katonai művelési hálózatkonceptiókról, a hálózatközpontú hadviselésről értekezik.

A harmadik fejezetben az információs műveletek kerülnek a középpontba. Részletesen olvashatunk a műveletek információs környezetéről, az információs hadszíntér három egymással összefüggő dimenziójáról (fizikai, információs, kognitív), az információs műveletek kialakulásáról, a ma már haditechnika-történetnek számító információs művelet-példákról. A szerző részletesen ismerteti az információs műveletek elméleti alapjait, s ennek részeként az információelméleti megközelítést, az információs fölényt és a befolyásolás elméletét. Az információs műveletek fejlődésével foglalkozó 3.4. alfejezet ismerteti a fejlődés korai szakaszait, a hadviselés és a műveleti környezet változásával kapcsolatos tudnivalókat. Ezt követően az információs műveletek kiterjedésével foglalkozik a szerző, s ezen belül nevesíti, illetve ismerteti az Egyesült Államok információs műveletek koncepciójának a változását, az információs műveletek NATO-értelmezését, Oroszország információs hadviselésének fejlődését, Kína információs hadviselési felfogását, s az alfejezet zárásaként a hazai megközelítést is. A 3.6. alfejezet „Az információs műveleti koncepciók szintézise és átfogó értelmezése” címet kapta. A téma megértését segíti szerző saját átfogó rendszerábrája, valamint az információs műveletek műveleti tartományának bemutatása is. Jelen könyvben – a nemzetközileg elfogadott értelmezéshez hasonlóan – az információs műveletek három célcsoportját nevesíti a szerző: szemben álló fél, saját erők, civil szereplők. Az információs műveletek céljainak bemutatásakor szerző úgy véli, hogy „a negyedik generációs katonai műveletekben az információs fölény klasszikus kialakításának modellje nem alkalmazható teljeskörűen, mivel a műveletekben a civil szereplők is jelentős súllyal vannak jelen”. Ezen véleményével nem csak mi, hanem a nemzetközi szakírók is egyet értenek. Az információs műveletek képességei a technikai és a kognitív felosztás alapján kerülnek ismertetésre, a megértést ugyancsak a szerző saját, „Az információs műveletek információs képességei és hatásuk” című rendszerábrája segíti.

A negyedik fejezet a kibertérben zajló információs műveleti képességekkel foglalkozik. A kibertér fogalmának hazai és nemzetközi heterogenitása miatt a szerző több oldalt szentel a fogalmi értelmezésnek, melyet a következő summázattal zár: „A kibertér az ember által mesterségesen létrehozott, dinamikusan változó tartomány, amelyben az információ gyűjtését, tárolását, feldolgozását, továbbítását és felhasználását végző, egymással hálózatba kapcsolt és az elektromágneses spektrumot is felhasználó infokommunikációs eszközök és rendszerek működnek, lehetővé téve ezzel az emberek és a különféle eszközök közötti folyamatos és globális kapcsolatot”. A kibertér struktúráját a 4.1.2. alfejezet mutatja be. Ezt követően a szerző a kibertéri műveletekkel, s azon belül részletesebben a kiberfölényrel és a kibertéri befolyásoló hatásokkal, a kibertéri műveletek értelmezésével, a kibertéri műveletek információs képességeivel, az elektronikai felderítéssel, a számítógép-hálózati műveletekkel, az elektronikai hadviseléssel, a műveleti biztonsággal, a megtévesztéssel, a pszichológiai műveletekkel, a civil-katonai együttműködéssel, a tömegtájékoztatással foglalkozik. A kibertéri információs műveletek vonatkozásában is lehet értelmezni a kölcsönhatásokat, ahogy azt a szerző a 4.3. alfejezetben teszi. A megértést ugyancsak segíti a saját rendszerábra, valamint a kibertéri technikai információs képességekkel, Kína és az USA kibertéri elektronikus hadviselésével, a kiberparancsnokság kialakításának fontosságával, a kognitív befolyásolással, az álhírek terjesztésével, a kiberterrorizmussal foglalkozó részek.

Az írásművet az összegzések, következtetések fejezet zárja.

Szerző egy feszes, jól követhető logikai kerettel, mondanivalójában a teljességre törekvő részletesen taglalt témákkal, gazdag hazai és nemzetközi szakirodalmi hivatkozásokkal maximálisan teljesítette könyve bevezető részében megfogalmazott négy célt. Ezek a következők:

1. Igazolta a hálózatosítás általánossá válását, valamint azt, hogy a hálózatok nem csak a polgári életben, hanem a katonai műveletekben is meghatározó jelentőséget kapnak.
2. Feltárta az információs műveletek kialakulásának és fejlődésének főbb sarokpontjait, valamint bebizonyította, hogy a változó műveleti környezetben az információs műveletek funkciói és képességei is megváltoznak.
3. Bebizonyította a kibertér értelmezésének és tartományainak kibővülését, s igazolta a sokrétű információs tevékenységek létjogosultságát a kibertéri műveletek sorában.
4. Igazolta, hogy az információs műveleti képeségek egymásra hatása egyre jelentősebbé válik a katonai és a polgári környezetben.

Összességképpen és a könyv bemutatásának zárásaként úgy gondoljuk, hogy a szerző olyan monográfiát írt, amelyik nagymértékben hozzájárul a kibertérben zajló információs műveletek jobb megértéséhez, megtervezéséhez, megvalósításához, illetve kivédéséhez. Haig Zsolt „Információs műveletek a kibertérben” című könyvét jó szívvel ajánljuk a téma iránt érdeklődő civil és katonai szakembereknek, döntéshozóknak, valamint a témával még csak most ismerkedő egyetemi és főiskolai hallgatóknak is.

A KÖTET KÖNYVÉSZETI ADATAI

Haig Zsolt(1961-) Információs műveletek a kibertérben. - Budapest : Dialóg Campus Kiadó, 2018. - 344 p. : ill. Bibliogr.: p. 311-330. ISBN 978-615-5945-04-5 (nyomtatott) ; ISBN 978-615-5945-05-2 (elektronikus)

A KÖTET ELÉRHETŐSÉGE

A könyv szabadon elérhető az alábbi linken:

https://akfi-dl.uni-nke.hu/pdf_kiadvanyok/web_PDF_Informacios_muveletek_a_kiberterben.pdf

A KÖTET BORÍTÓJA

